

บทที่ 5

ปัญหาในการวิจัย บทสรุป และข้อเสนอแนะ

พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย จังหวัดกาญจนบุรี นครปฐม ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร และสุพรรณบุรี รวม 8 จังหวัด นับได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีความใกล้ชิดและต่อเนื่องออกไปจากกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเขตเมืองขนาดใหญ่และเป็นศูนย์กลางความเจริญในต่าง ๆ ของประเทศ แต่ในสภาพความเป็นจริงแล้วปรากฏว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังเป็นภาคที่มีความล้าหลังมากภาคหนึ่งของประเทศ การที่มีพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ใกล้กับศูนย์กลางของความเจริญอย่างสูงที่สุดนั้นไม่ได้ทำให้พื้นที่ของภาคมีการพัฒนาหรือเติบโตขึ้นในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วแต่อย่างไร ทั้งนี้เพราะการพัฒนาจะเกิดขึ้นเฉพาะในบางพื้นที่เท่านั้น

การศึกษาเพื่อกำหนดเมืองศูนย์กลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยศึกษาถึงศักยภาพในด้านกายภาพ ประชากร เศรษฐกิจ และสังคมของอำเภอต่าง ๆ เพื่อพิจารณาชุมชนเมืองในระดับอำเภอที่มีความเหมาะสมสูงสุด และกำหนดให้เป็นเมืองศูนย์กลางของภาค จึงเป็นแนวทางประการหนึ่งในการที่จะช่วยให้การวางแผนพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือเลือกได้ง่ายยิ่งขึ้น และย่อมจะส่งผลให้การพัฒนานั้นเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่งแก่ประชากรและการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ รวมทั้งจะช่วยแก้ปัญหาของการเจริญเติบโตเป็นเมืองโตเดี่ยว (Pimate City) ของกรุงเทพมหานครในที่สุดด้วย

ก่อนที่จะกล่าวถึงบทสรุปในการวิจัยและข้อเสนอแนะนั้น อยากจะขอกล่าวถึงปัญหาบางประการที่เกิดขึ้นในระหว่างการศึกษา เพื่อที่จะได้เป็นแนวทางสำหรับผู้ที่ทำการศึกษาในพื้นที่ส่วนนี้ต่อไป หรือเพื่อจะได้มีการเตรียมการไว้สำหรับการแก้ไขในกรณีที่จะมีการศึกษาในวิธีการเดียวกันในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อการจำแนกหาพื้นที่ศูนย์กลางหรือพื้นที่ที่มีแนวโน้มในการพัฒนาสูง ต่อไป

1. ปัญหาบางประการในการวิจัย

1.1. **ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย** ตัวแปรที่ใช้สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ประกอบด้วย ลักษณะค่านายภาพ ประชากร เศรษฐกิจ สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ รวม 4 ประเภทด้วยกัน เชื่อว่าในรายละเอียดบางประการในตัวแปรแต่ละด้านอาจจะต้องมีมากกว่าเท่าที่กำหนดไว้และการใช้ตัวแปรดังกล่าวอาจให้ค่าตอบออกมาในเรื่องของการจำแนกพื้นที่ในรูปแบบหนึ่ง แต่เมื่อ มีการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรออกไปอาจทำให้การกำหนดเมืองศูนย์กลางมีการเปลี่ยนแปลงไปได้ เช่น ในกรณีของการเพิ่มหรือลดลงของของค่าความสำคัญของอำเภอต่าง ๆ ได้นอกจากนั้นจำนวนตัวแปรที่ใช้สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ถือว่ายังไม่สามารถครอบคลุมรายละเอียดเกี่ยวกับการนำมาใช้จำแนกพื้นที่เพื่อกำหนดพื้นที่ที่เป็นเมืองศูนย์กลางได้ทั้งหมด อาจจะต้องการเพิ่มเติมจำนวนตัวแปรบางประการที่เหมาะสมเข้าไปอีกจึงจะทำให้การศึกษาเพื่อกำหนดเมืองศูนย์กลางของภาคตะวันออกเฉียงใต้มีความสมบูรณ์และถูกต้องตรงกับความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น

1.2 **ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย** ปัญหาเรื่องข้อมูลเป็นปัญหาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งและมีโอกาสเกิดขึ้นได้ง่ายกว่าปัญหาค่าอื่น ๆ และเนื่องจากในการศึกษานี้ได้ใช้ตัวแปรในการกำหนดเมืองศูนย์กลางของภาคโดยใช้พื้นที่ระดับอำเภอเป็นพื้นที่การศึกษา ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลหลาย ๆ ส่วนด้วยกัน ปัญหาในด้านข้อมูลพบว่า ข้อมูลบางส่วนไม่มีการจัดเก็บข้อมูลไว้หรือการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของพื้นที่ในด้านต่าง ๆ เช่น โครงการพัฒนาความเจริญ การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ย่อมจะทำให้ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องของเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย สิ่งเหล่านี้จะทำให้ผลสรุปของการศึกษาซึ่งออกมาภายหลังมีความผิดพลาดได้ง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดเก็บข้อมูลย้อนหลังในหลาย ๆ ช่วงเวลา เป็นสิ่งที่ทำได้ยากมาก เพราะไม่ค่อยมีการบันทึกหรือรวบรวมไว้ และบางข้อมูลไม่ถูกต้องกับความเป็นจริง ซึ่งผู้ทำการวิจัยไม่สามารถจะทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเหล่านั้นจำเป็นต้องใช้ในลักษณะเดิม ความผิดพลาดในการวิจัยจึงเกิดขึ้นได้ง่าย ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงและข้อมูลในอดีตย้อนหลังจะช่วยให้สามารถพิจารณาถึงแนวโน้มในเรื่องต่าง ๆ ของพื้นที่ได้อย่างดีขึ้น

นอกจากนั้นข้อมูลบางประเภทที่เกิดขึ้นในระหว่างการ ศึกษา ซึ่งได้แก่ ข้อมูลการพัฒนาพื้นที่ โดยหน่วยงานของรัฐและเอกชนย่อมจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางค่านพื้นที่อย่างรวดเร็ว โครงการพัฒนาเหล่านั้นไม่สามารถที่จะเก็บรวบรวมได้ทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

เรื่องของภาคเอกชน ซึ่งเชื่อว่าหากมีการ เก็บข้อมูลในค่านนี้ จะทำให้การศึกษาสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และเนื่องจากพื้นที่การศึกษาที่มีขอบเขตใหญ่ในระดับภาคซึ่งประกอบด้วยพื้นที่ 8 จังหวัด การสำรวจข้อมูลในพื้นที่จริงจึงไม่สามารถกระทำได้เพราะต้องใช้เวลานานและงบประมาณเป็นจำนวนมาก ข้อมูลที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลที่มีการเก็บรวบรวมไว้ การสำรวจลักษณะทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม จากพื้นที่จริง มีน้อยมาก เชื่อว่าหากได้มีการศึกษาข้อมูลและได้สำรวจอย่างจริงจังในพื้นที่จริงแล้วย่อมจะทำให้การกำหนดเมืองศูนย์กลางของภาคเป็นไปอย่างถูกต้องมากยิ่งขึ้น

1.3 วิธีการศึกษา การศึกษาในครั้งนี้เป็นการจำแนกพื้นที่เพื่อหาเมืองที่มีความเหมาะสมที่จะพัฒนาให้เป็นเมืองหลักของภาค โดยอาศัยวิธีการทางค่านสถิติมาใช้ในการจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่ด้วยการแปลงค่าของข้อมูลดิบของตัวแปรในด้านกายภาพ ประชากร และเศรษฐกิจ ให้เป็นค่าคะแนนมาตรฐาน (Standard Score) เพื่อให้ข้อมูลมีลักษณะเช่นเดียวกัน และง่ายต่อการเปรียบเทียบ วิธีการใช้ค่าคะแนนมาตรฐานเป็นเครื่องมือนี้เป็นเพียงวิธีการศึกษาในรูปแบบหนึ่งเท่านั้น และเป็นการศึกษาเพียงด้านเดียว เชื่อว่าหากมีการศึกษาโดยวิธีการที่แตกต่างกันออกไปผลของการศึกษาที่โดยย่อจะมีความแตกต่างกันออกไปอีก ทั้งนี้เพราะวิธีการศึกษาแต่ละอย่างต่างก็มีข้อจำกัดและวิธีการที่แตกต่างกันออกไป เช่น ในเรื่องการนำตัวแปรมาใช้ การเลือกประเภทของตัวแปร และสูตรที่จะใช้ในการคำนวณ เป็นต้น

ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น เป็นเพียงส่วนหนึ่งที่พบในการศึกษาครั้งนี้เท่านั้น หากได้มีการแก้ไขปัญหาดัง ๆ ไปได้แล้วก็จะช่วยให้การศึกษาวิจัยในครั้งต่อไปมีความสมบูรณ์ถูกต้องมากขึ้น

2. บทสรุปในการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาในระดับกว้าง ๆ เน้นการใช้ข้อมูลในระดับอำเภอ มาเป็นตัวพิจารณา ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัย เมื่อเปรียบเทียบความสำคัญระหว่างอำเภอในค่านต่าง ๆ และจัดลำดับความเป็นเมืองศูนย์กลางของภาคแล้ว สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

2.1 อำเภอที่มีความสำคัญมากที่สุดของภาค ได้แก่ อำเภอเมืองนครปฐม และอำเภอเมืองราชบุรี อำเภอทั้งสองเป็นศูนย์กลางที่มีความสำคัญในทุก ๆ ด้าน คือ เป็นศูนย์กลางการคมนาคมทางบก การค้าบริการ อุตสาหกรรม การศึกษา

การสาธารณสุข และมีระดับการให้บริการด้านสาธารณสุขโลกต่าง ๆ อยู่ในระดับสูง จัดเป็นเมืองศูนย์กลางที่มีความสำคัญในระดับเมืองหลักของภาคตะวันตก โดยมีอำเภอเมืองเพชรบุรี เมืองสมุทรสาคร บ้านโป่ง เมืองสุพรรณบุรี เมืองสมุทรสงคราม ท่ามะกา นครชัยศรี กระจุกแบน และเมืองกาญจนบุรี เป็นเมืองศูนย์กลางที่มีระดับความสำคัญในด้านต่าง ๆ รองลงมา

2.2 อำเภอที่มีความสำคัญน้อยที่สุดของภาค ได้แก่ กิ่งอำเภอหนองหญ้าปล้อง รองลงมา ได้แก่ อำเภอศรีสวัสดิ์ สังขละบุรี กิ่งอำเภอบางสะพานน้อย พงศาวดารมิเลาชัย กิ่งอำเภอกำแพง กิ่งอำเภอสวนผึ้ง ไทรโยค เป็นต้น อำเภอเหล่านี้จะมีชุมชนเมืองในลักษณะศูนย์กลางที่มีความสำคัญเฉพาะท้องถิ่น มีความสำคัญต่ำกว่าอำเภออื่น ๆ ในทุก ๆ ด้าน เพราะมีข้อเสียเปรียบในด้านที่ตั้ง ซึ่งอยู่ในบริเวณภูเขาสูง และที่ราบสูง การคมนาคมติดต่อไม่สะดวก อาชีพสำคัญของประชากร ได้แก่ การเกษตรกรรม ซึ่งเป็นฐานทางเศรษฐกิจที่สำคัญ การค้าและบริการ การอุตสาหกรรม มีอยู่อย่างจำกัด และให้บริการแต่เฉพาะสินค้าที่จำเป็นในชีวิตประจำวันเท่านั้น ภาวะทางด้านเศรษฐกิจ ประชากร ตลอดจนสาธารณสุขโลก สาธารณูปการต่ำมาก จำเป็นต้องพึ่งพาอำเภอใกล้เคียงที่มีความสำคัญและระดับการให้บริการในทางสาธารณสุขโลก สาธารณูปการและทางเศรษฐกิจที่สูงกว่า

2.3 การจำแนกพื้นที่อำเภอต่าง ๆ ตามค่าความสำคัญ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณา รูปแบบการกระจายของระบบชุมชนเมือง สามารถแบ่งอำเภอทั้ง 54 แห่ง ออกเป็นกลุ่มย่อยได้ 5 กลุ่ม โดยอำเภอที่มีชุมชนเมืองมีความสำคัญสูงในระดับเมืองศูนย์กลางของภาคจะมีจำนวนน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนอำเภอที่มีความสำคัญในระดับต่ำ ซึ่งมีผลทำให้การขยายตัวของชุมชนเมืองในรูปอำเภอในระดับความสำคัญต่าง ๆ ยังไม่เป็นระบบที่สมบูรณ์ตามหลักการของทฤษฎีศูนย์กลาง (Central Place Theory) ที่กล่าวว่าจำนวนที่มีความสำคัญในระดับต่าง ๆ จะมีจำนวนเรียงกันเป็นรูปพีระมิด คือ ควรจะมีจำนวนชุมชนเรียงตามลำดับความสำคัญเป็น 1, 3, 9, 27 แต่สภาพที่เป็นจริงของการจัดลำดับความสำคัญของอำเภอในภาคตะวันตกจะเป็น 2, 9, 8, 16, 19, ลักษณะระบบชุมชนยังไม่เป็นรูปพีระมิดที่สมบูรณ์ตามแบบทฤษฎี ซึ่งในกรณีนี้อาจเกิดจากข้อมูลบกพร่องในการศึกษาก็ได้ อย่างไรก็ตามสรุปได้ว่า การกระจายของแบบชุมชนจะผิดไปสาเหตุสำคัญเกิดจากการมีระดับการพัฒนาในพื้นที่ที่แตกต่างกันไปทั้งในภาครัฐบาลและเอกชน โดยการพัฒนาที่เข้ามาในอดีตส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับชุมชน

ที่มีความสำคัญสูงอยู่แล้วซึ่งได้แก่ อำเภอเมืองต่าง ๆ และอำเภอที่เป็นแหล่งงานสำคัญของ จังหวัดจึงทำให้ชุมชนเมืองที่มีความสำคัญสูงยังมีความแตกต่างจากชุมชนระดับอื่นมากยิ่งขึ้น

2.4 บทบาทและหน้าที่ของชุมชนเมืองภายในอำเภอต่าง ๆ ของภาคตะวันตก จะทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางกลางการปกครอง ของจังหวัดหรืออำเภอหรือท้องถิ่น และยังทำหน้าที่ เป็นศูนย์กลางที่ให้บริการสินค้า บริการต่าง ๆ สาธารณูปโภคและสาธารณูปการแก่พื้นที่โดยรอบ โดยมีระดับการให้บริการที่แตกต่างกันตามลำดับความสำคัญ เช่น ชุมชนเมืองในอำเภอที่มีความสำคัญสูง จะให้บริการตั้งแต่สินค้าสำหรับชีวิตประจำวัน สินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ ไปจนถึงสินค้าระดับสูง สินค้าฟุ่มเฟือยต่าง ๆ ส่วนชุมชนเมืองในอำเภอที่มีความสำคัญต่ำ จะมีการให้บริการ เฉพาะแต่สินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีพในชีวิตประจำวันเท่านั้น และจะต้อง พึ่งพาบริการหรือสินค้าในระดับที่สูงกว่าจากอำเภอที่มีความสำคัญที่สูงกว่า

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 การกำหนดบทบาทของชุมชนในระดับอำเภอในอนาคต บทบาทหน้าที่ของชุมชน ระดับอำเภอในภาคตะวันตกยังไม่มีการกำหนดลงไปอย่างชัดเจนว่ามีหน้าที่อย่างไรในระบบชุมชน ของภาค ดังนั้นในการกำหนดบทบาทของชุมชนในแต่ละอำเภอของภาคตะวันตกได้ออกศึกษา พิจารณาแนวทางตามจำแนกบทบาทหน้าที่ที่กว้าง ๆ ซึ่งกองวางแผนภาค สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้จำแนกชุมชนต่าง ๆ ในระดับอำเภอของภาคเหนือเอาไว้ มาเป็นหลักในการพิจารณาจำแนกชุมชนต่าง ๆ ในระดับอำเภอของภาคตะวันตก โดยการจำแนก ชุมชนต่าง ๆ ในอำเภอของภาคเหนือแบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ เมืองหลัก ศูนย์กลางการ อุตสาหกรรม ศูนย์กลางการ เกษตรหลักและอุตสาหกรรม การ เกษตร ศูนย์กลางเกษตรกรรม ศูนย์กลาง เกษตรพื้นฐาน โดยมีหลักเกณฑ์การ แบ่งพิจารณาจากลักษณะทางกายภาพ และ ประชากร เป็นส่วนใหญ่ ได้แก่

- สภาพภูมิประเทศ
- จำนวนและความหนาแน่นของประชากรในแต่ละอำเภอ
- การคมนาคมและสาธารณูปโภคสาธารณูปการ
- ลักษณะและคุณภาพของดินและการจำแนกการใช้ที่ดิน

สำหรับการกำหนดบทบาทของศูนย์กลางชุมชนในระดับอำเภอของภาคตะวันตก จะพิจารณาจากระดับศักยภาพในการพัฒนาของพื้นที่แต่ละอำเภอ โดยจะพิจารณาจากลักษณะที่ใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงในค่านายภาพ ประชากร และเศรษฐกิจ โดยให้นำวิธีการ Overlay Technical มาใช้พิจารณาพร้อมกับการประเมินผลด้วยค่าคะแนนมาตรฐานรวมของตัวแปรในค่านายภาพ ประชากร เศรษฐกิจและสังคม สามารถสรุปผลของศักยภาพในการพัฒนาของพื้นที่ออกตามลักษณะใหญ่ ๆ ดังนี้

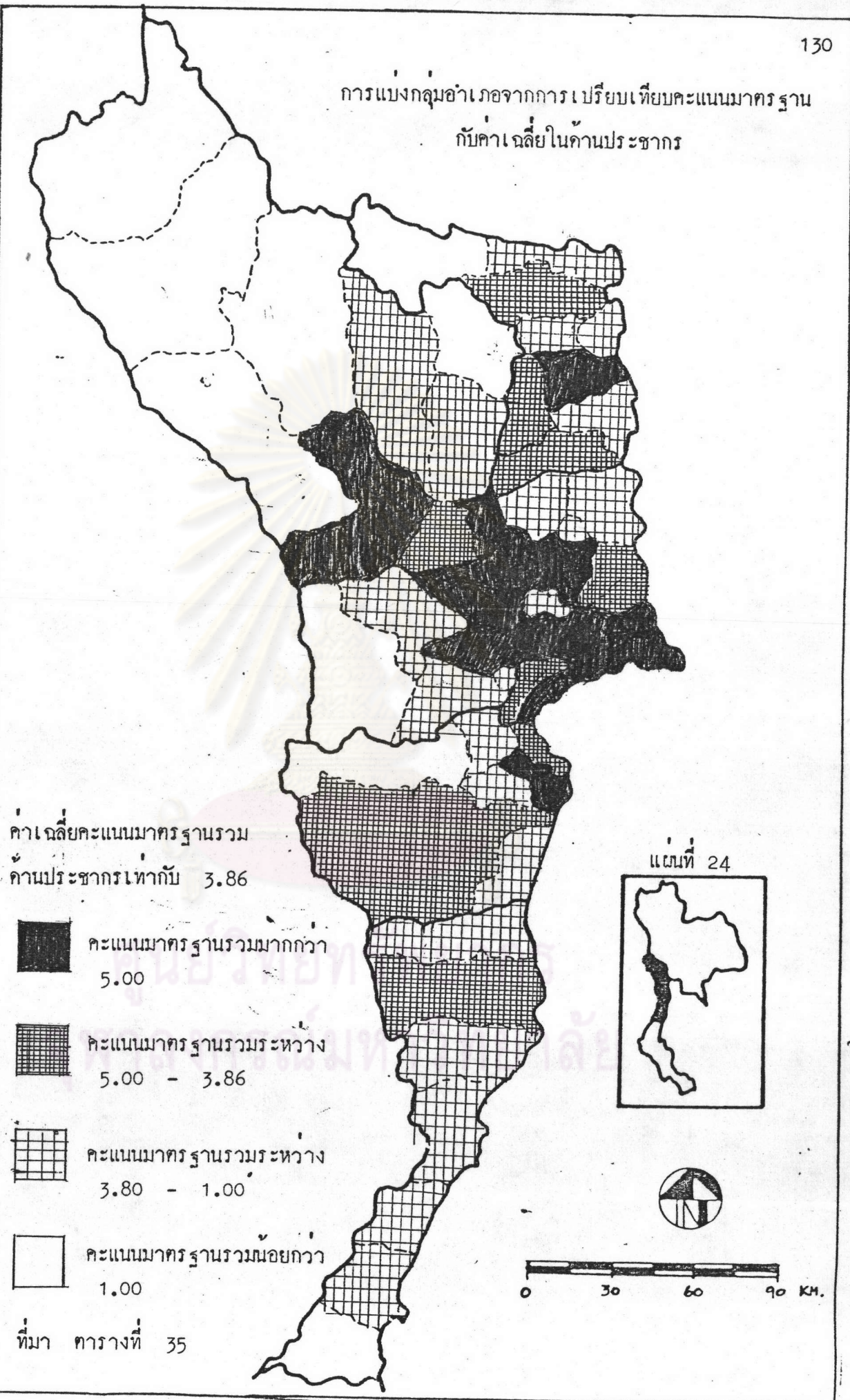
ค่านายภาพ การพิจารณาค่านายภาพของแต่ละอำเภอซึ่งมีความแตกต่างกัน จะช่วยให้เห็นถึงความได้เปรียบและเสียเปรียบของพื้นที่ในค่านายภาพ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเกษตรกรรมซึ่งเป็นการประกอบอาชีพหลักของประชาชนในภูมิภาคนี้ จากลักษณะภูมิประเทศ สมรรถนะดิน และการใช้ที่ดิน สามารถสรุประดับศักยภาพของพื้นที่เกษตรกรรมออกได้ 3 บริเวณ คือ

1. พื้นที่ศักยภาพสูง ไคแกบบริเวณที่ราบคานตะวันตกของภาค ซึ่งเป็นบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำ มีสมรรถนะดินทางการเกษตรสูง สามารถใช้ทำการเพาะปลูกได้ทั้ง ข้าว พืชไร่ และไม้ยืนต้น เป็นบริเวณที่มีเนื้อที่การเกษตรเป็นจำนวนมากของภาค และมีการชลประทานที่ดีและกระจายได้ทั่วถึง แม้จะมีข้อจำกัดในเรื่องขนาดพื้นที่ถือครองเพราะเป็นบริเวณที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นการขยายพื้นที่เพาะปลูกออกได้น้อย แต่ก็สามารถแก้ไขโดยการปรับปรุงและแก้ไขในค่ากำลังการผลิต บริเวณนี้จึงเป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่สำคัญที่สุดของภาค ไคแกบบริเวณอำเภอ เมืองนครปฐม นครชัยศรี สามพราน บางเลน กระจุกแบน บ้านแพ้ว เมืองสมุทรสาคร บางแพ คำเนินสะดวก บางคนที่ อัมพวา เมืองสมุทรสงคราม เมืองเพชรบุรี เมืองสุพรรณบุรี บางปลาม้า สองพี่น้อง สามชุก เป็นต้น

2. พื้นที่ศักยภาพปานกลาง ไคแกบบริเวณที่สูงตอนกลางและที่ราบระหว่างภูเขาซึ่งคือเนื่องจากบริเวณที่ราบลุ่มคานตะวันตก โดยทั่วไปพื้นที่จะเป็นที่ราบลูกฟูกสลับกัน และที่ราบแคบ ๆ ระหว่างภูเขา สมรรถนะดินปานกลาง การใช้ที่ดินส่วนใหญ่จะเป็นการเพาะปลูกพืชไร่ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญคือ อ้อย ข้าวโพก สับปะรด มันสำปะหลัง เป็นต้น การเพาะปลูกทำในพื้นที่ขนาดใหญ่และผลิตเพื่อเป็นวัตถุดิบป้อนโรงงานอุตสาหกรรม บริเวณนี้เป็นบริเวณที่มีแนวโน้มที่จะพัฒนาให้เป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่สำคัญของภาคในอนาคต ไคแกบบริเวณอำเภอ เมืองกาญจนบุรี ท่าม่วง บ้านโป่ง พนมทวน บ่อพลอย เมืองราชบุรี กำแพงแสน เขาย้อย ทายาง ปราณบุรี กุยบุรี ทับสะแก เมืองประจวบ บางสะพาน เป็นต้น

3. พื้นที่ศักยภาพต่ำ ไคแกบบริเวณที่ภูเขาสูงคานตะวันตก พื้นที่เพาะปลูกมีจำกัด สมรรถนะดินต่ำ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าไม้ ผลิตผลทางการเกษตรต่ำเนื่องจากขาดแคลนน้ำ แต่เป็นบริเวณที่มีแนวโน้มการขยายที่ดินเพื่อการเพาะปลูกมากเพราะมีการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อปรับให้เป็นพื้นที่เพาะปลูก

การแบ่งกลุ่มอำเภอจากการเปรียบเทียบคะแนนมาตรฐาน กับค่าเฉลี่ยในค่านประชากร

ซึ่งเป็นลักษณะการไร้ที่ดินไม่เหมาะสม เนื่องจากสภาพภูมิประเทศไม่อำนวย การพัฒนาพื้นที่ในบริเวณนี้จะคงเสียค่าใช้จ่ายสูงกว่าปกติ ไคแกบบริเวณ อำเภอสังขละบุรี ทองผาภูมิ ศรีสวัสดิ์ กิ่งอำเภอคานซาง ไทรโยค กิ่งอำเภอสวนผึ้ง กิ่งอำเภอหนองหอยปล่อง บางส่วนของอำเภอจอมบึง ทายาง หัวหิน ปรานบุรี กุยบุรี เมืองประจวบ ฯ กิ่งอำเภอบางสะพานน้อย เป็นต้น

กานประชากร ประชากร เป็นทรัพยากรที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพของพื้นที่เพราะเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลผลิตขึ้น อำเภอที่มีจำนวนประชากรมากและมีความหนาแน่นสูง จะเป็นแหล่งผลิตทางเศรษฐกิจที่สำคัญและเป็นพื้นที่ที่มีแนวโน้มในการพัฒนาสูงกว่าบริเวณอื่น ๆ อันจะเป็นผลต่อการกำหนดบทบาทของชุมชนที่เป็นอยู่ อำเภอต่าง ๆ ในภาคตะวันตกเมื่อจัดกลุ่มลักษณะประชากร ในพื้นที่โดยพิจารณาจากคะแนนมาตรฐานรวมค่าประชากร เปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยในคานนี้ซึ่งเท่ากับอำเภอที่มีคะแนนมาตรฐานรวมเกินกว่าค่าเฉลี่ยมีจำนวนทั้งสิ้น 24 อำเภอและอำเภอที่มีคะแนนรวมต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมีจำนวน 30 อำเภอ จากการเปรียบเทียบคะแนนมาตรฐานรวมกับค่าเฉลี่ยของคะแนนมาตรฐานทั้งหมด สามารถสรุปผลความแตกต่างของพื้นที่ในคานประชากรได้เป็น กลุ่มคือ

1. กลุ่มที่มีคะแนนมาตรฐานรวมมากกว่า 5.00 มีจำนวน 13 อำเภอ ไคแกบ อำเภอเมืองนครปฐม เมืองราชบุรี บ้านโป่ง เมืองสมุทรสาคร เมืองสุพรรณบุรี เมืองสมุทรสงคราม เมืองเพชรบุรี ทามะกา กำเนินสะควก บ้านแพ้ว กระจุมแบน โพธารามและเมืองกาญจนบุรี เป็นกลุ่มอำเภอที่มีจำนวนประชากรระหว่าง 60,000 - 200,000 คน มีความหนาแน่นระหว่าง 200 - 500 คนต่อตารางกิโลเมตร และมีประชากรเมืองตั้งแต่ 10,000 - 70,000 คน

2. กลุ่มที่มีคะแนนมาตรฐานรวมระหว่าง 5.00 - 3.86 มีจำนวน 11 อำเภอ ไคแกบ อำเภออุทอง สามชุก สองพี่น้อง บางคนที อัมพวา บ้านแหลม ทายาง ปรานบุรี สามพราน นครชัยศรี ทามวง เป็นกลุ่มอำเภอที่มีจำนวนประชากรระหว่าง 60,000 - 100,000 คน มีความหนาแน่นระหว่าง 100 - 500 คนต่อตารางกิโลเมตร และมีประชากรเมืองตั้งแต่ 5000 - 30,000 คน

3. กลุ่มที่มีคะแนนมาตรฐานรวมระหว่าง 3.80 - 1.00 มีจำนวน 21 อำเภอ ไคแกบ อำเภอพนมทวน บ่อพลอย บางเลน กำแพงแสน คอนคูน เมืองประจวบฯ บางสะพาน หัวหิน ทับสะแก กุยบุรี เขาย้อย บ้านลาด ชะอำ บางแพ ปากท่อ จอมบึง วิกเพลง เกิมบางนางบัวช บางปลาม้า ศรีประจันต์และคอนเจจีย เป็นกลุ่มที่มีประชากรระหว่าง 10,000 - 80,000 คน ความหนาแน่นระหว่าง 80 - 300 คนต่อตารางกิโลเมตร และมีประชากรเมืองระหว่าง 3,000 - 20,000 คน

4. กลุ่มที่มีคะแนนมาตรฐานรวมน้อยกว่า 1.00 มีจำนวน 9 อำเภอ ได้แก่ อำเภอ ไทรโยค ทองผาภูมิ สังขละบุรี ศรีสวัสดิ์ เลาช่วญู กิ่ง อ. บางสะพานน้อย กิ่ง อ. หนองหญ้าปล้อง กิ่ง อ. ส่วนฉิ่ง และกิ่ง อ. ค่ายช้าง เป็นกลุ่มอำเภอที่มีจำนวนประชากรระหว่าง 6,000 - 20,000 คน ความหนาแน่นระหว่าง 2 - 30 คนต่อตารางกิโลเมตร และมีประชากรเมืองระหว่าง 500 - 4,000 คน

ค่านเศรษฐกิจ เป็นตัวแปรที่สำคัญในการกำหนดบทบาทหน้าที่ของศูนย์กลางชุมชนในแต่ละอำเภอได้อย่างเด่นชัดที่สุด เพราะในพื้นที่อำเภอที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูง ย่อมมีระดับความเป็นศูนย์กลางชุมชนที่สำคัญกว่าอำเภอที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ การพิจารณาจะดูจากค่าเฉลี่ยของคะแนนมาตรฐานรวมในค่านแรงงานอุตสาหกรรม จำนวนร้านค้าย่อย จำนวนธุรกิจการค้าที่เป็นนิติบุคคล รายได้รายจ่ายของภาคเมือง และภาษีอากร ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.40 อำเภอที่มีคะแนนมาตรฐานรวมสูงกว่าค่าเฉลี่ยมีจำนวนทั้งหมด 18 อำเภอ ส่วนอำเภอที่มีคะแนนมาตรฐานต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมีจำนวน 36 อำเภอ จากการเปรียบเทียบคะแนนมาตรฐานแต่ละอำเภอกับค่าเฉลี่ยสามารถสรุปฐานะทางเศรษฐกิจของอำเภอต่าง ๆ ออกได้เป็น 4 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มอำเภอที่มีคะแนนมาตรฐานรวมมากกว่า 3.00 มีจำนวน 9 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนครปฐม กระจุกแบน เมืองราชบุรี เมืองเพชรบุรี เมืองสุพรรณบุรี เมืองสมุทรสาคร เมืองสมุทรสงคราม เมืองกาญจนบุรี และบ้านโป่ง อำเภอเหล่านี้เป็นที่ตั้งของแหล่งงานอุตสาหกรรม เป็นศูนย์กลางการปกครอง การค้าและบริการที่สำคัญของภาค จึงมีฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับสูงสุดของภาค

2. กลุ่มอำเภอที่มีคะแนนมาตรฐานรวมระหว่าง 3.00 - 1.40 มีจำนวน 9 อำเภอ ได้แก่ อำเภอท่ามะกา สองพี่น้อง สามพราน โพธาราม เมืองประจวบ ฯ นครชัยศรี บางปลาม้า สามชุก และท่าม่วง อำเภอเหล่านี้มีฐานะทางเศรษฐกิจสำคัญรองลงมาจากกลุ่มแรก แต่ยังคงเป็นที่ตั้งของแหล่งอุตสาหกรรมและเป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญในระดับจังหวัดและภาค

3. กลุ่มอำเภอที่มีคะแนนมาตรฐานรวมระหว่าง 1.40 - 0.40 มีจำนวน 19 อำเภอ ได้แก่ อำเภอกำแพงแสน บางเลน บ่อพลอย หัวหิน ปราณบุรี บางสะพาน ท่าสาย บ้านแหลม ชะอำ ปากท่อ บางแพ อัมพวา บ้านแพ้ว เค็มบางนางบัว สุวีระจันต์ อุทอง คำนินสะควก และทับสะแก เป็นกลุ่มอำเภอที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและความเป็นศูนย์กลางชุมชนในระดับปานกลาง เป็นที่ตั้งของแหล่งงานอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็กเป็นส่วนมาก การให้บริการการค้าและบริการอื่น ๆ มีขอบเขตบริการในระดับอำเภอเท่านั้น

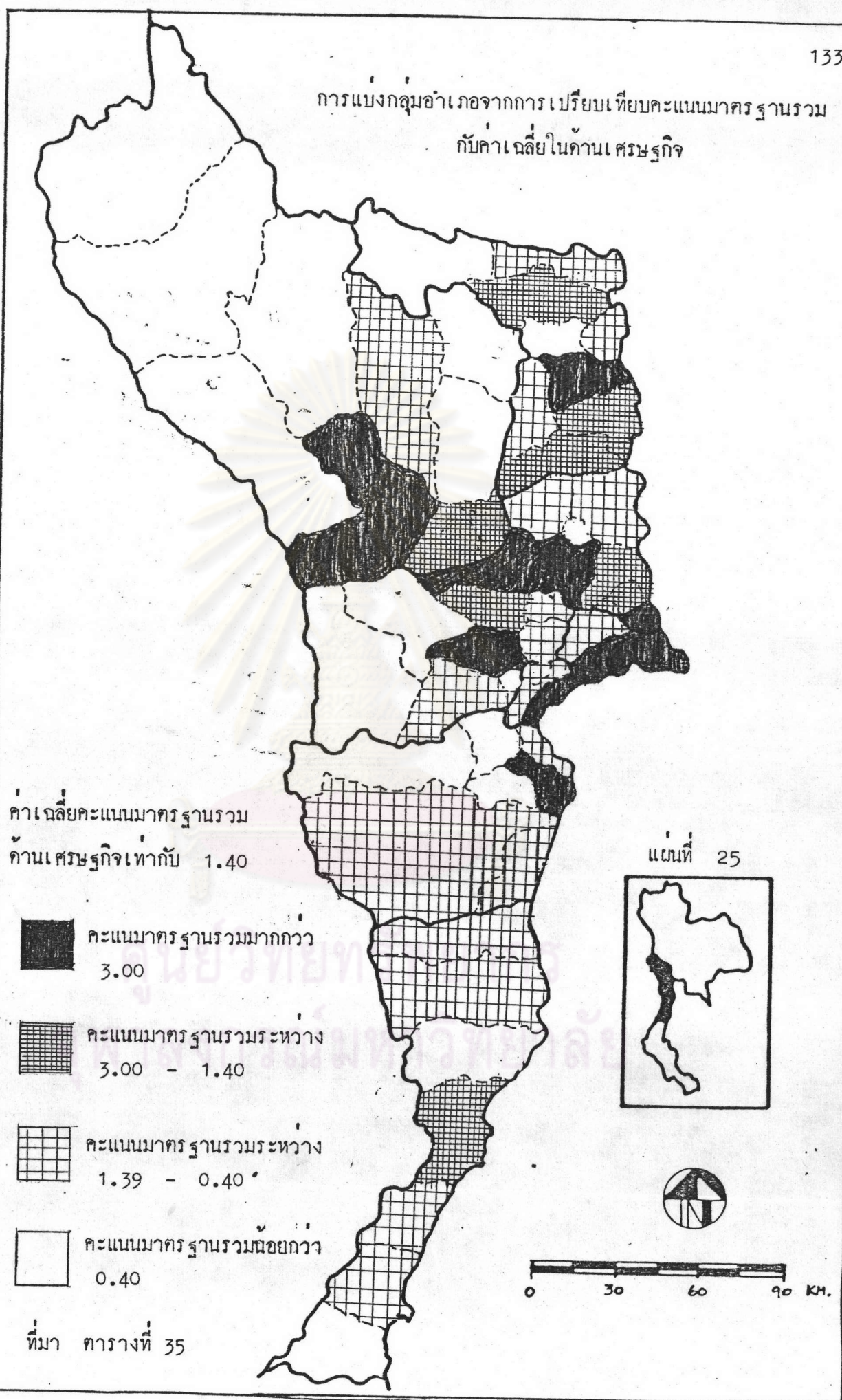
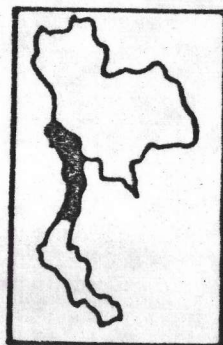
การแบ่งกลุ่มอำเภอจากการเปรียบเทียบคะแนนมาตรฐานรวม
กับค่าเฉลี่ยในถิ่นเศรษฐกิจ

ค่าเฉลี่ยคะแนนมาตรฐานรวม
ถิ่นเศรษฐกิจเท่ากับ 1.40

- คะแนนมาตรฐานรวมมากกว่า 3.00
- คะแนนมาตรฐานรวมระหว่าง 3.00 - 1.40
- คะแนนมาตรฐานรวมระหว่าง 1.39 - 0.40
- คะแนนมาตรฐานรวมน้อยกว่า 0.40

ที่มา ตารางที่ 35

แผนที่ 25

4. กลุ่มอำเภอที่มีคะแนนมาตรฐานรวมต่ำกว่า 0.40 มีจำนวน 17 อำเภอ ได้แก่ อำเภอไทรโยค พนมทวน ทองผาภูมิ สังขละบุรี ศรีสวัสดิ์ เลาชวัญ คอนนุกุม กุญบุรี กิ่ง อ.สวนผึ้ง จอมบึง วิกิเพลง กิ่ง อ.หนองหญ้าปล้อง บ้านลาด เขาย้อย กิ่ง อ. บางสะพานน้อย คอนเจคีย์ และกิ่ง อ. ค้านช้าง เป็นกลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำสุดของภาค บทบาทของศูนย์กลางชุมชน เป็นศูนย์กลางระดับต่ำ แหล่งงานอุตสาหกรรมและการค้าบริการมีอยู่อย่างจำกัด ต้องพึ่งบริการที่สูงกว่าจากศูนย์กลางชุมชนที่มีระดับสูงกว่า

ในค่านเศรษฐกิจนอกจากจะพิจารณาจากคะแนนมาตรฐานรวมของตัวแปรทางเศรษฐกิจทุกด้านแล้ว ได้นำค่าคะแนนมาตรฐานในด้านแรงงานอุตสาหกรรม ร้านค้าย่อย จำนวนการเปลี่ยนแปลงธุรกิจการค้าที่เป็นนิติบุคคล และเงินภาษีอากร มาพิจารณาเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งผลที่ได้จะช่วยเน้นบทบาทของพื้นที่ในค่านเศรษฐกิจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

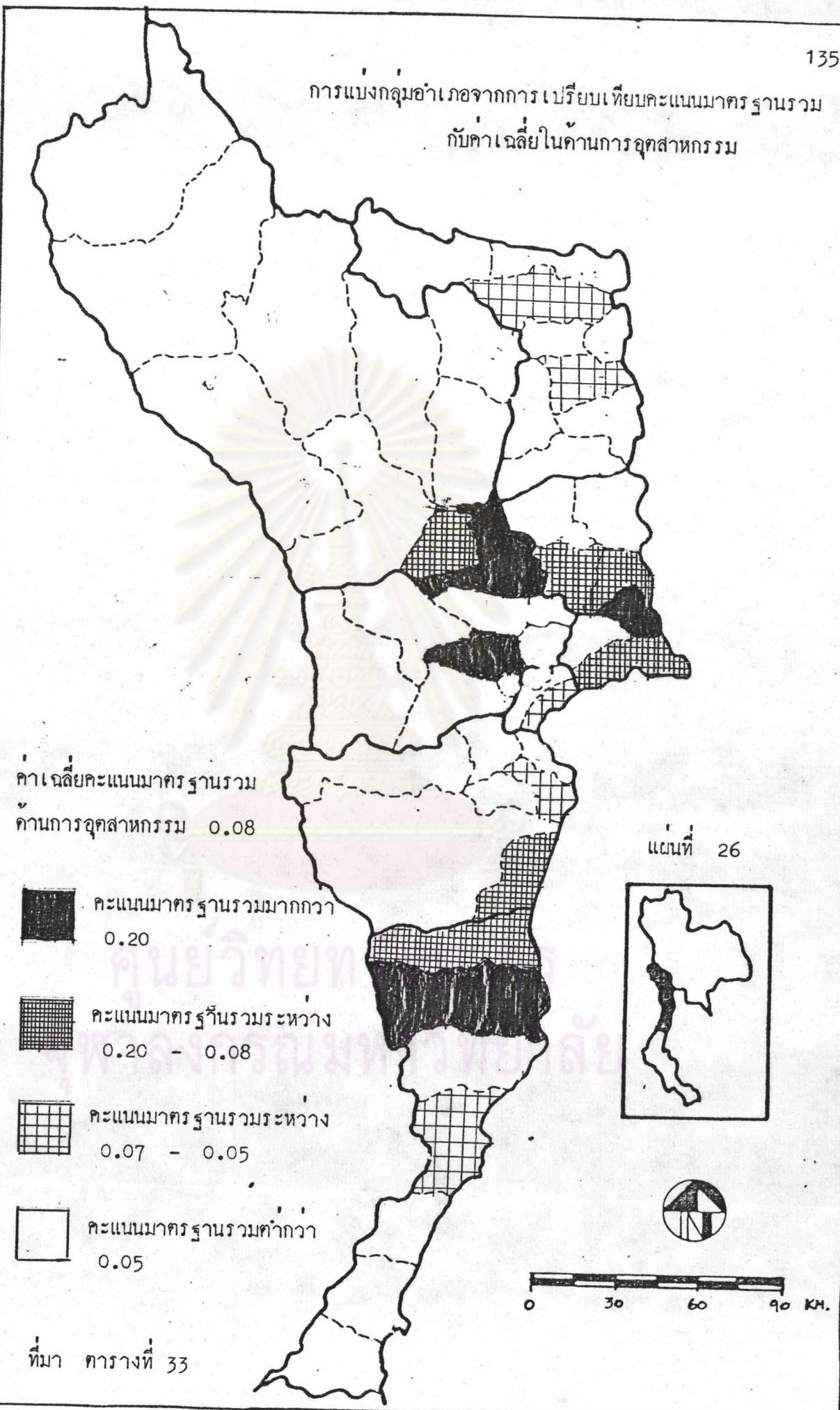
แรงงานอุตสาหกรรม จะชี้ให้เห็นถึงความเป็นศูนย์กลางในค่านอุตสาหกรรมของแต่ละอำเภอว่าอยู่ในระดับใด ทั้งนี้เพราะลักษณะการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมในภาคตะวันตกเป็นการผลิตโดยอาศัยแรงงานคนมากกว่าเครื่องจักร จากค่าคะแนนมาตรฐานในด้านนี้ปรากฏว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.08 อำเภอที่มีคะแนนมาตรฐานสูงกว่าค่าเฉลี่ยมีจำนวน 12 อำเภอ ส่วนอำเภอที่มีคะแนนมาตรฐานต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมีจำนวน 42 อำเภอ และจากการเปรียบเทียบคะแนนมาตรฐานกับค่าเฉลี่ยของแต่ละอำเภอ สามารถสรุปความเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมของอำเภอต่าง ๆ ได้ 4 กลุ่ม คือ

1. กลุ่ม อำเภอที่มีคะแนนมาตรฐานมากกว่า 0.20 มีจำนวน 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอกระทุ่มแบน ท่ามะกา บ้านโป่ง สามพราน เมืองราชบุรี และปราณบุรี อำเภอเหล่านี้จะเป็นบริเวณศูนย์กลางอุตสาหกรรมหลักของภาค

2. กลุ่มอำเภอที่มีคะแนนมาตรฐานระหว่าง 0.20 - 0.08 มีจำนวน 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอนครชัยศรี เมืองสมุทรสาคร หัวหิน เมืองนครปฐม ท่าม่วง และชะอำ อำเภอเหล่านี้จัดเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมรองของภาค

3. กลุ่มอำเภอที่มีคะแนนมาตรฐานระหว่าง 0.07 - 0.05 มีจำนวน 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองเพชรบุรี เมืองประจวบคีรีขันธ์ เมืองสุพรรณบุรี สามชุก และเมืองสมุทรสงคราม อำเภอเหล่านี้จะเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมในระดับจังหวัดและระดับอำเภอเท่านั้น

การแบ่งกลุ่มอำเภอจากการเปรียบเทียบคะแนนมาตรฐานรวม
กับค่าเฉลี่ยในด้านการอุตสาหกรรม

ที่มา ตารางที่ 33

4. กลุ่มอำเภอที่มีคะแนนมาตรฐานต่ำกว่า 0.05 ได้แก่จำนวนอำเภอที่เหลืออีกทั้งหมด 37 อำเภอ อำเภอเหล่านี้จะเป็นที่ตั้งของศูนย์กลางอุตสาหกรรมขนาดเล็กแปรรูปผลผลิตการเกษตร ในระดับอำเภอและท้องถิ่นเท่านั้น

ในด้านการค้าและบริการ ซึ่งพิจารณาจากคะแนนมาตรฐานรวมของร้านค้าย่อย จำนวน การเปลี่ยนแปลงของธุรกิจการค้าที่เป็นนิติบุคคล แลภาชีอากร จะช่วยชี้ให้เห็นถึงความเป็นศูนย์กลาง ในด้านการค้าและบริการของแต่ละอำเภอ ปรากฏว่าจากคะแนนมาตรฐานรวมทุกอำเภอมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.14 อำเภอที่มีคะแนนมาตรฐานรวมสูงกว่าค่าเฉลี่ยมีจำนวน 19 อำเภอ และอำเภอที่มีคะแนน มาตรฐานต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมีจำนวน 35 อำเภอ จากการเปรียบเทียบคะแนนมาตรฐานรวมกับค่าเฉลี่ย สามารถแบ่งกลุ่มอำเภอทั้งหมดออกได้เป็น 4 กลุ่ม คือ

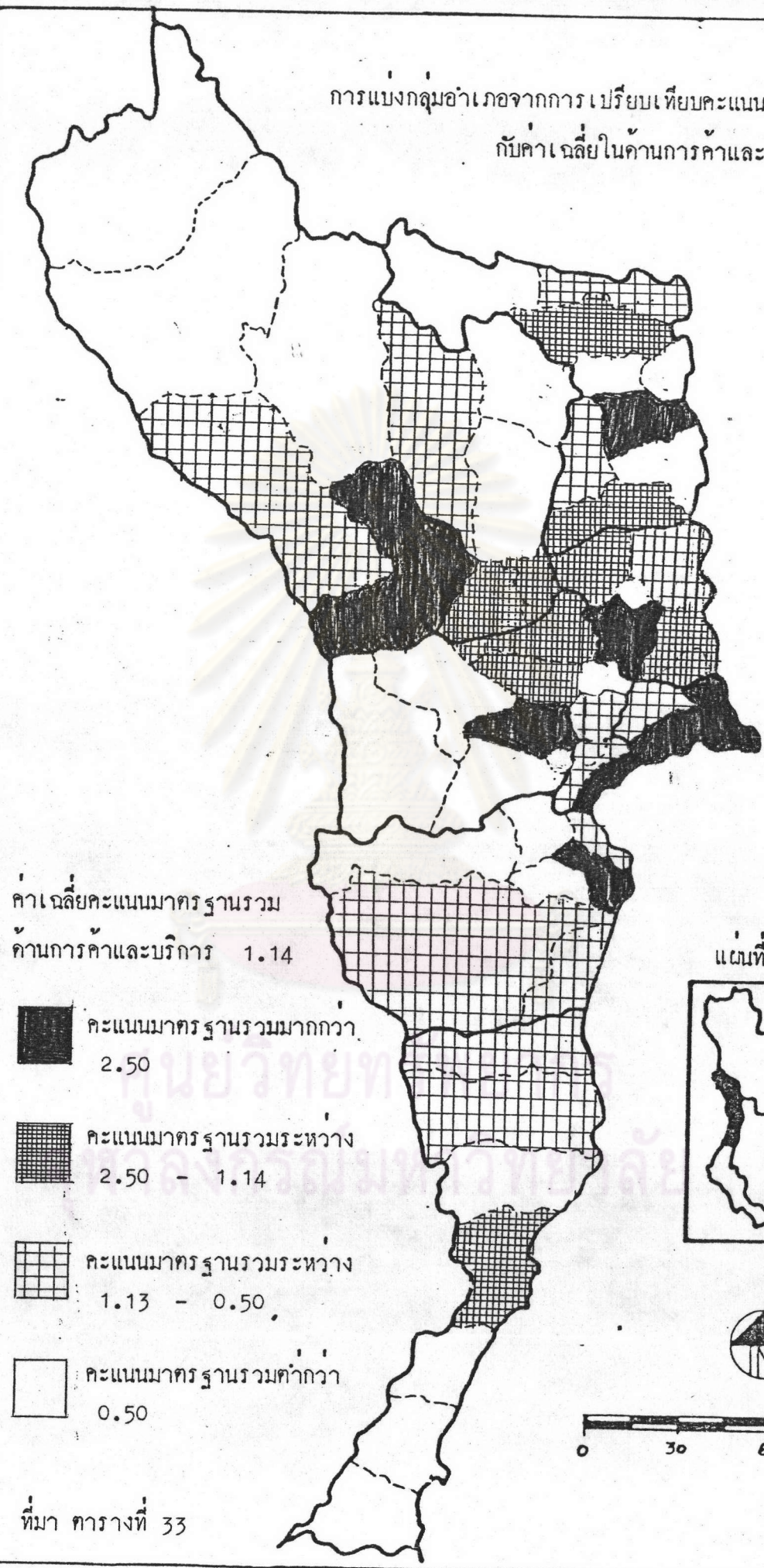
1. กลุ่มอำเภอที่มีคะแนนมาตรฐานรวมมากกว่า 2.50 มีจำนวน 8 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองเพชรบุรี กระจุกแบน เมืองราชบุรี เมืองสุพรรณบุรี เมืองกาญจนบุรี เมืองสมุทรสาคร เมืองนครปฐม และเมืองสมุทรสงคราม อำเภอเหล่านี้เป็นที่ตั้งของหน่วยราชการ แหล่งงานอุตสาหกรรม จึงมีการรวมตัวของร้านค้าและการบริการในระดับต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก จึงเป็นบริเวณศูนย์กลางการค้าและบริการที่สำคัญที่สุดของภาค

2. กลุ่มอำเภอที่มีคะแนนมาตรฐานรวมระหว่าง 2.50 - 1.14 มีจำนวน 10 อำเภอ ได้แก่ อำเภอสองพี่น้อง ท่ามะกา บ้านโป่ง ท่าม่วง สามชุก โพธาราม เมืองประจวบฯ สามพราน นครชัยศรีและกำแพงแสน อำเภอเหล่านี้จะเป็นศูนย์กลางของการค้าและบริการที่มีความสำคัญรองมาจากกลุ่มแรก ชอบเขตการให้บริการครอบคลุมระดับจังหวัดและอำเภอ

3. กลุ่มอำเภอที่มีคะแนนมาตรฐานรวมระหว่าง 1.13 - 0.50 มีจำนวน 14 อำเภอ ได้แก่ อำเภอบ่อพลอย ไทรโยค บางเลน ปราณบุรี หัวหิน ท่ายาง กำเนินสะควก บ้านแหลม อัมพวา บางคนที่ บ้านแพ้ว เดิมบางนกงบวช และอู่ทอง อำเภอเหล่านี้จะให้บริการ สินค้าและการบริการในระดับปานกลางและมีขอบเขตการให้บริการในระดับอำเภอ

4. กลุ่มอำเภอที่มีคะแนนมาตรฐานต่ำกว่า 0.05 มีจำนวน 22 อำเภอ ได้แก่ อำเภอพนมทวน ทองผาภูมิ สี่ชัยบุรี ศรีสวัสดิ์ เลาชวีญ คอนนุ้ม บางสะพานทับสะแก กุญบุรี กิ่ง อ. บางสะพานน้อย บ้านลาด เขาย้อย กิ่ง อ.หนองหญ้าปล้อง บางแพ ปากท่อ จอมบึง กิ่ง อ.สวนผึ้ง กิ่ง อ. ค้านช้าง ศรีประจันต์ คอนเจดีย์ เป็นต้น อำเภอเหล่านี้เป็นศูนย์กลาง ของการค้าและบริการในระดับต่ำสุดในระดับอำเภอด้วยกัน สินค้าและการให้บริการมีไม่ครบทุก ประเภทมีขอบเขตการค้าและบริการระดับอำเภอและท้องถิ่นและต้องพึ่งสินค้าและการบริการที่

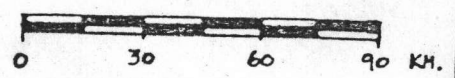
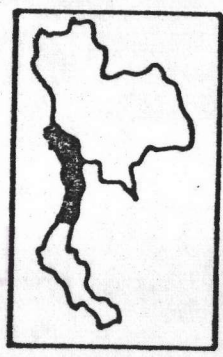
การแบ่งกลุ่มอำเภอจากการเปรียบเทียบคะแนนมาตรฐานรวม
กับค่าเฉลี่ยในด้านการค้าและบริการ

ค่าเฉลี่ยคะแนนมาตรฐานรวม
ด้านการค้าและบริการ 1.14

- คะแนนมาตรฐานรวมมากกว่า 2.50
- คะแนนมาตรฐานรวมระหว่าง 2.50 - 1.14
- คะแนนมาตรฐานรวมระหว่าง 1.13 - 0.50
- คะแนนมาตรฐานรวมต่ำกว่า 0.50

แผนที่ 26

ที่มา ตารางที่ 33

มีระดับสูงกว่าจากศูนย์กลางการค้าและบริการใน 3 กลุ่มแรก

จากลักษณะของศักยภาพของอำเภอแต่ละแห่ง ในด้านการภาพ ประชากร และเศรษฐกิจ ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เมื่อนำมาพิจารณาสรุปบทบาทหน้าที่ของศูนย์กลางชุมชนระดับอำเภอ ในภาคตะวันตกแล้ว สามารถจะกำหนดบทบาทหน้าที่ของศูนย์กลางชุมชนในสภาพปัจจุบันและที่ควรจะเป็นในอนาคต ได้ดังนี้

ก. ศูนย์กลางชุมชนระดับเมืองหลักของภาค มีจำนวน 2 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง-นครปฐม และอำเภอเมืองราชบุรี มีบทบาทหน้าที่และลักษณะชุมชนประกอบด้วย

1. เป็นศูนย์กลางชุมชนที่มีความสำคัญสูงสุดของภาค
2. มีจำนวนประชากรอำเภอมากกว่า 140,000 คน ความหนาแน่นประชากรโดยเฉลี่ยมากกว่า 300 คนต่อตารางกิโลเมตร และมีจำนวนประชากรเมืองมากกว่า 60,000 คน
3. มีโครงข่ายการคมนาคมหนาแน่น สามารถคึกคักกับบริเวณพื้นที่รอบนอกได้อย่างสะดวกจึงเป็นศูนย์กลางการคมนาคมที่สำคัญของภาค
4. การให้บริการด้านสาธารณสุขไปรษณีย์ สาธารณูปโภค มีครบทุกประเภทและมีระดับการให้บริการสูงมาก

5. เป็นศูนย์กลางการค้าและบริการในระดับภาค โดยมีสินค้าและการให้บริการครบทุกประเภททั้งระดับสูงและระดับต่ำ เป็นที่ตั้งของศูนย์กลางอุตสาหกรรมที่สำคัญ ซึ่งประกอบด้วยอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตการเกษตร อุตสาหกรรมบริการต่าง ๆ และอุตสาหกรรมที่ไม่ใช้วัตถุดิบจากการเกษตร เช่น อุตสาหกรรมโลหะและผลิตภัณฑ์โลหะ อโลหะ เคมีภัณฑ์ เป็นต้น

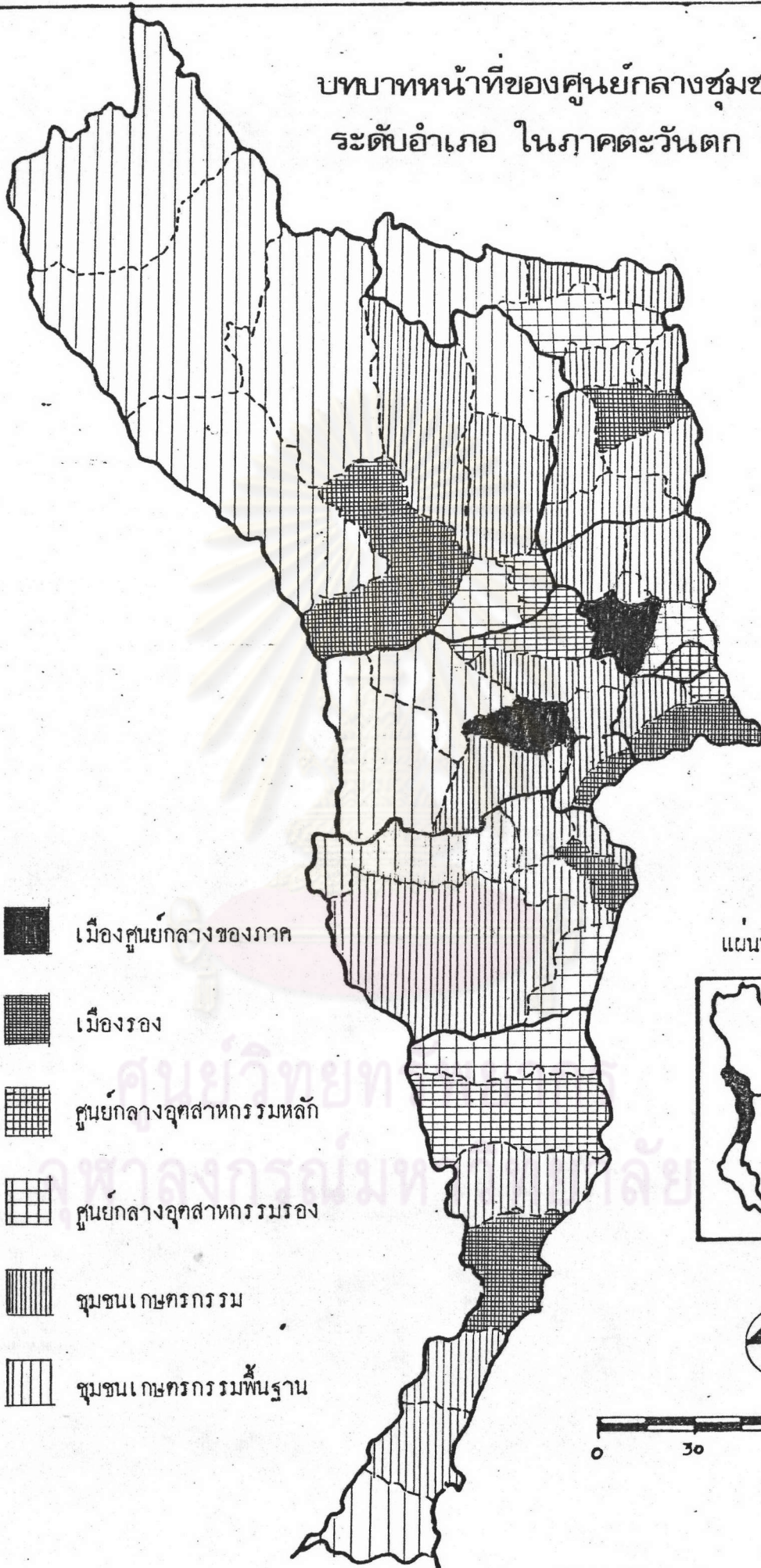
6. เป็นที่ตั้งของหน่วยราชการ การปกครองในระดับจังหวัดและระดับภาค

ข. ศูนย์กลางชุมชนระดับเมืองรองของภาค มีจำนวน 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองกาญจนบุรี เมืองสุพรรณบุรี เมืองสมุทรสาคร เมืองสมุทรสงคราม เมืองเพชรบุรี และเมืองประจวบคีรีขันธ์ มีบทบาทหน้าที่และลักษณะชุมชนประกอบด้วย

1. เป็นศูนย์กลางชุมชนที่มีความสำคัญในระดับจังหวัดและในระดับภาครองลงมาจากเมืองหลักของภาค
2. มีจำนวนประชากรอำเภอระหว่าง 60,000 - 120,000 คน ความหนาแน่นประชากรโดยเฉลี่ย 200 - 450 คนต่อตารางกิโลเมตร และมีจำนวนประชากรเมืองระหว่าง 10,000 - 60,000 คน

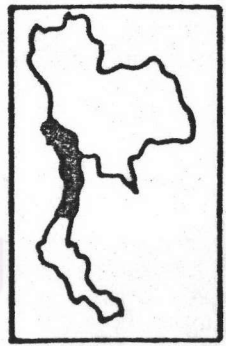
3. เป็นศูนย์กลางการคมนาคมที่สำคัญในระดับจังหวัดและระดับภาค

บทบาทหน้าที่ของศูนย์กลางชุมชน ระดับอำเภอ ในภาคตะวันตก

- เมืองศูนย์กลางของภาค
- เมืองรอง
- ศูนย์กลางอุตสาหกรรมหลัก
- ศูนย์กลางอุตสาหกรรมรอง
- ชุมชนเกษตรกรรม
- ชุมชนเกษตรกรรมพื้นฐาน

แผนที่ 28

4. การให้บริการในค้ำานสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ อยู่ในระดับสูงและบริการในระดับจังหวัด

5. เป็นศูนย์กลางการค้าและบริการที่สำคัญในระดับจังหวัดและระดับอนุภาค สินค้าและการให้บริการมีครบทุกประเภท และมีแหล่งงานอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็กตั้งอยู่มาก

6. เป็นที่ตั้งของหน่วยราชการ การปกครองในระดับจังหวัด

ค. ศูนย์กลางอุตสาหกรรมหลักของภาค มีจำนวน 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอท่ามะกา บ้านโป่ง กระจุกแบน สามพราน และปราณบุรี มีบทบาทหน้าที่และลักษณะชุมชนประกอบค้ำาย

1. เป็นอำเภอที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็กจำนวนมากและมีการรวมตัวของแรงงานอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ สูงมาก จึงเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมหลักของภาค. จำนวนประชากร

2. มีจำนวนประชากรอำเภอระหว่าง 60,000 - 120,000 คน ความหนาแน่นประชากรโดยเฉลี่ย 200 - 450 คนต่อตารางกิโลเมตร และมีจำนวนประชากรเมืองระหว่าง 10,000 - 50,000 คน

3. การคมนาคมสะดวก สามารถติดต่อขนส่งระหว่างแหล่งวัตถุดิบ ตลาด และแหล่งผลิตได้อย่างดี และเป็นศูนย์กลางการคมนาคมในระดับจังหวัดและระดับภาค

4. ค้ำานสาธารณูปโภค สาธารณูปการ คือ ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ การศึกษา และสาธารณสุขอยู่ในระดับสูงและปานกลางเพื่อให้บริการแก่ย่านอุตสาหกรรมอย่างทั่วถึง

5. เป็นศูนย์กลางการค้าและบริการที่สำคัญ และเป็นที่ตั้งของอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ มีแรงงานจำนวนมากและมีการรวมตัวของอุตสาหกรรมทุกประเภท ได้แก่ อุตสาหกรรมแปรรูป ผลผลิตการเกษตร เช่น อุตสาหกรรมน้ำตาล อุตสาหกรรมผลไม้กระป๋อง อุตสาหกรรมมันเส้น มันอัดเม็ด เป็นต้น ส่วนอุตสาหกรรมบริการและอุตสาหกรรมที่ไม่ใช้วัตถุดิบทางการเกษตรที่สำคัญ เช่น อุตสาหกรรมโลหะพื้นฐาน อโลหะ เคมีภัณฑ์ ลักษณะการผลิตจะเป็นการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า และเป็นการผลิตเพื่อการส่งออก มีตลาดทั้งภายในประเทศและนอกประเทศ

6. เป็นที่ตั้งของหน่วยราชการในระดับอำเภอ

ง. ศูนย์กลางอุตสาหกรรมรองของภาค มีจำนวน 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอนครชัยศรี ท่าม่วง หัวหิน ชะอำ และสามชุก บทบาทหน้าที่และลักษณะชุมชนประกอบค้ำาย

1. เป็นอำเภอที่ตั้งของอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญรองมาจากศูนย์กลางอุตสาหกรรมหลัก

2. มีจำนวนประชากรอำเภอระหว่าง 40,000 - 90,000 คน ความหนาแน่นประชากรโดยเฉลี่ย 50 - 260 คนต่อตารางกิโลเมตร และมีจำนวนประชากรเมืองระหว่าง 6,000 - 30,000 คน

3. การคมนาคมค่อนข้างสะดวก เป็นการคมนาคมทางถนนและทางรถไฟ

4. การให้บริการด้านสาธารณสุขปโภค สาธารณูปการ สามารถให้บริการได้ในระดับปานกลาง

5. เป็นศูนย์กลางที่ให้บริการการค้าและบริการแก่ชุมชนเกือบทุกประเภท และเป็นที่ตั้งของแหล่งอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็กจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นแหล่งอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าจากวัตถุดิบที่ได้จากการเกษตรกรรมในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง

จ. ชุมชนเกษตรกรรม มีจำนวน 24 อำเภอ ได้แก่อำเภอ เดิมบางนางบวช ศรีประจันต์ คอนเจ็ลย์ อุทอง บางปลาม้าสองพี่น้อง บ่อพลอย พนมทวน กำแพงแสน บางเลน คอนคาบุม โพธาราม บางแพ วัคเพลง คำเนินสะดวก บ้านแพ้ว อัมพวา บางคนที เขาย้อย บ้านแหลม บ้านลาด ท่าทราย กุญบุรี ทัพสะแก และบางสะพาน อำเภอเหล่านี้มีบทบาทหน้าที่และลักษณะชุมชนประกอบด้วย

1. เป็นอำเภอที่มีการเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักของประชากร โดยมีลักษณะทางกายภาพเหมาะสม

2. มีจำนวนประชากรอำเภอระหว่าง 20,000 - 50,000 คน ความหนาแน่นประชากรโดยเฉลี่ย 20 - 400 คน และมีประชากรเมืองระหว่าง 3,000 - 30,000 คน

3. สมรรถนะด้านการเกษตรมีคุณภาพปานกลางและสูงเหมาะสมกับการทำเกษตรกรรม การใช้ที่ดินส่วนใหญ่เป็นการเพาะปลูก ข้าว พืชไร่ ผักและผลไม้ เพื่อป้อนตลาดและโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่และส่งเป็นวัตถุดิบให้แก่ศูนย์กลางอุตสาหกรรมของภาค

4. การคมนาคมเข้าถึงค่อนข้างสะดวก ส่วนใหญ่เป็นการคมนาคมทางถนนแต่มีบางแห่งมีทางรถไฟผ่าน

5. เป็นศูนย์กลางการค้าและบริการในระดับอำเภอ ในด้านอุตสาหกรรมเป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็กเป็นส่วนใหญ่ จะเป็นการแปรรูปผลผลิตการเกษตรในขั้นต้นก่อนส่งไปสู่โรงงานขนาดใหญ่ในศูนย์กลางชุมชนระดับสูงกว่า

6. มีการให้บริการด้านสาธารณสุขปโภค สาธารณูปการในระดับปานกลาง และในบางพื้นที่ยังไม่ทั่วถึงต้องอาศัยบริการจากศูนย์กลางที่สูงกว่า

ฉ. ชุมชนเกษตรกรรมพื้นฐาน มีจำนวน 10 อำเภอ ได้แก่ อำเภอสังขละบุรี ทองผาภูมิ ไทรโยค ศรีสวัสดิ์ เลาชวัญ กิ่ง อ. คานช้าง จอมบึง กิ่ง อ. สวนผึ้ง กิ่ง อ. หนองหอยปล้อง และกิ่ง อ. บางสะพานน้อย มีบทบาทหน้าที่และลักษณะชุมชนประกอบด้วย

1. เป็นอำเภอที่มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับเกษตรกรรม แต่มีลักษณะค้ำกายภาพไม่เหมาะสม การผลิตเพื่อการยังชีพและขายในตลาดภายในท้องถิ่น
2. มีจำนวนประชากรอำเภอไม่เกิน 30,000 คนขึ้นไป ความหนาแน่นประชากรโดยเฉลี่ยต่ำกว่า 50 คนต่อตารางกิโลเมตร และมีประชากรเมืองไม่เกิน 5,000 คน
3. สมรรถนะค้ำทางการเกษตรปานกลางและค่อนข้างต่ำ การใช้ที่ดินส่วนใหญ่เป็นการเพาะปลูกพืชไร่และพื้นที่ป่าไม้ พื้นที่เกษตรกรรมมีอยู่จำกัดแต่มีแนวโน้มในการบุกเบิกพื้นที่ป่าไม้เพื่อขยายพื้นที่เพาะปลูกให้มากขึ้น
4. การคมนาคมเข้าถึงไม่สะดวกและมีเส้นทางคมนาคมอยู่อย่างจำกัด
5. การให้บริการในค้ำสาธารณูปโภค สาธารณูปการอยู่ในระดับต่ำไม่เพียงพอ
6. เป็นศูนย์กลางการค้าและบริการในระดับท้องถิ่น มีแต่เฉพาะสินค้าและบริการระดับต่ำสำหรับการดำรงชีพในชีวิตประจำวันเท่านั้น ต้องอาศัยบริการจากศูนย์กลางที่ใหญ่กว่า มีโรงงานอุตสาหกรรมที่สำคัญเฉพาะโรงสีข้าวขนาดเล็ก และโรงงานแปรรูปไม้ เท่านั้น

การจัดบทบาทหน้าที่ของศูนย์กลางชุมชนในระดับอำเภอของภาคตะวันตกก้ำกล่าวข้างค้ำ เป็นเพียงข้อเสนอแนะอย่างกว้าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดระบบชุมชนของภาคตะวันตก การที่จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์ในการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาค้าง ๆ หรือการกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น จำเป็นจะต้องมีการศึกษาค้ำยภาพของชุมชนแต่ละแห่งในรายละเอียดเพิ่มขึ้น ตลอดจนลักษณะความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในระดับอำเภอและชุมชนในระดับอื่น ๆ ของภาค เพื่อช่วยให้การวางแผนสามารถทำได้บรรลุวัตถุประสงค์และแก้ไขปัญหาค้างของภาคได้ตรงเป้าหมายมากที่สุด

3.2 ข้อจำกัดในการกำหนดเมืองศูนย์กลางหลักของภาค จากการศึกษาทำให้สามารถกำหนดค้ำคัญและบทบาทหน้าที่ของศูนย์กลางชุมชนแต่ละแห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งอำเภอที่เหมาะสมจะเป็นเมืองศูนย์กลางหลักของภาค ได้แก่ อำเภอเมืองนครปฐมและอำเภอเมืองราชบุรี ซึ่งอำเภอเมืองนครปฐมจะเป็นเมืองที่มีค้ำยภาพในค้ำนค้ำง ๆ สูงกว่าอำเภอเมืองราชบุรี แต่อย่างไรก็ตามอาจกล่าวได้ว่าความเจริญในค้ำนค้ำง ๆ ของอำเภอเมืองนครปฐมเกิดจากการได้รับอิทธิพลค้ำเนื่องมาจากกรุงเทพมหานครโดยตรง ทั้งนี้เพราะสาเหตุสำคัญคือระยะที่ค้ำงของอำเภออยู่

ห่างกันไม่มากนัก ซึ่งลักษณะของอำเภอเมืองนครปฐมน่าจะเป็น เมืองบริวาร ของกรุงเทพมหานครมากกว่า ดังนั้นจึงเป็นข้อจำกัดอย่างหนึ่งในการที่จะกำหนดให้อำเภอเมืองนครปฐมเป็นเมืองหลักของภาค เพราะในกรณีที่มีการพัฒนาในอำเภอเมืองนครปฐมเป็นเมืองหลักของภาค และผลของการพัฒนาที่เกิดขึ้นขยายขอบเขตกว้างขวางออกไปบรรจบกับการพัฒนาของกรุงเทพมหานคร อำเภอเมืองนครปฐมก็จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของกรุงเทพมหานครในที่สุด และเมื่อพิจารณาถึงอำเภอเมืองราชบุรีซึ่งมีความสำคัญรองลงมา แต่ลักษณะส่วนใหญ่ก็ยังจัดว่าเป็นศูนย์กลางในย่านต่าง ๆ ของภาค ซึ่งความเหมาะสมที่เมื่อพิจารณาประกอบกับระยะห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 108 กิโลเมตร ซึ่งก็สอดคล้องกับการจัดระบบชุมชนของ Christaller ว่าเมืองศูนย์กลางของภาคควรมีระยะห่างจากชุมชนขนาดเดียวกัน 187 กิโลเมตร จากความเหมาะสมในเรื่องนี้ ทำให้เชื่อว่าการกำหนดเมืองศูนย์กลางของภาคควรจะเป็นอำเภอเมืองราชบุรีมากกว่า แต่อย่างไรก็ตามขอเสนอแนะนี้เป็นเพียงความคิดของผู้ทำการวิจัยเท่านั้น ซึ่งในข้อเท็จจริงแล้วหากได้มีการศึกษาเพิ่มเติมในย่านรายละเอียดต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น ข้อสรุปอาจไม่ถูกต้องก็ย่อมเป็นไปได้

3.3 การวางแผนพัฒนาพื้นที่ ผลจากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้ทราบว่าอำเภอใดในภาคตะวันตกเป็นอำเภอที่มีความเหมาะสมจะเป็นเมืองศูนย์กลางหลักของภาค กลุ่มอำเภอใดที่มีความสำคัญเป็นศูนย์กลางรองลงมาและกลุ่มอำเภอใดที่มีลำดับความเป็นศูนย์กลางต่ำสุด จากการจำแนกความแตกต่างของพื้นที่เป็นกลุ่มต่าง ๆ ดังกล่าวทำให้สามารถทราบได้ว่าพื้นที่ใดเป็นพื้นที่ที่มีความเจริญและระดับการพัฒนาสูงอยู่แล้ว และพื้นที่ใดมีความล่าช้าในระดับการพัฒนาอยู่ ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการเลือกพื้นที่ในการพัฒนา เพราะการพัฒนาพื้นที่ที่สามารถทำได้ 2 ทางด้วยกัน คือ การเลือกพัฒนาในพื้นที่ที่มีความเจริญอยู่แล้ว เพื่อเป็นการประหยัดในเรื่องการลงทุนด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะต้นทุนทางด้านกิจการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ที่มีข้อเสียก็คือ ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างพื้นที่ในด้านการพัฒนาความเจริญมากขึ้น ในทำนองกลับกัน ถ้าเลือกทำการพัฒนาในพื้นที่ที่มีความล่าช้า คือ ในส่วนที่มีระดับความเป็นศูนย์กลางต่ำ ก็จะต้องสิ้นเปลืองงบประมาณการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานในทางเศรษฐกิจเป็นจำนวนมาก แต่ก็จะเป็นการช่วยลดช่องว่างระหว่างพื้นที่ที่มีความจริงกับพื้นที่ล่าช้าให้ลดน้อยลง ระบบชุมชนเมืองภายในภาคก็จะมีกรปรับเปลี่ยนเป็นระบบชุมชนที่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

นอกจากนั้นในเรื่องของการพัฒนาเมืองศูนย์กลางของภาค ซึ่งเป็น การวางแผนก่อสร้าง ไปจากการกำหนดเมืองศูนย์กลางของภาคไว้แล้ว จำเป็นจะต้องมีการศึกษารายละเอียดต่าง ๆ เพิ่มเติม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาที่เหมาะสม และส่งเสริมให้เกิดการจ้างงาน โดยเฉพาะเพื่อคนยากจนในพื้นที่ การพัฒนาเมืองจะต้องพิจารณาในแง่ของการพัฒนาทั้งภาคควบคู่ไปด้วย เพื่อให้เกิดการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างเมือง และพื้นที่ชนบทโดยรอบ องค์ประกอบที่สำคัญที่ควรจะได้มีการศึกษาต่อไป ได้แก่ การพิจารณาปัจจัยนำ (Leading factors) ที่จะนำมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเพื่อให้เกิดแหล่งงาน ที่ดึงดูดประชากรในพื้นที่ของภาคเอาไว้ อันเป็นการแก้ปัญหาการอพยพเข้าไปหางานทำใน กรุงเทพมหานคร ขณะเดียวกันก็จะเป็นการกระจายรายได้มาสู่ประชากรในท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น และเป็นการลดความสำคัญของกรุงเทพมหานครลงไปด้วย สำหรับปัจจัยนำที่สำคัญของภาคตะวันตก ที่น่าจะนำมาพิจารณาในการสร้างงาน ได้แก่ อุตสาหกรรมน้ำตาล ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญ และเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ภายในภาค สามารถหาวัตถุดิบ คือ อ้อยซึ่งเป็นพืชไร่เศรษฐกิจ ที่สำคัญและปลูกมากในภาคตะวันตกอยู่แล้ว นอกจากอุตสาหกรรมน้ำตาลซึ่งเป็นอุตสาหกรรม ขนาดใหญ่แล้วที่ น่าจะให้ความสนใจเป็นพิเศษ ได้แก่ การส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดย่อมซึ่งมีอยู่หลายประเภท เช่น อุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตจากการเกษตร อุตสาหกรรมอโลหะและผลิตภัณฑ์อโลหะ เป็นต้น ซึ่งอุตสาหกรรมเหล่านี้จะเป็นโครงสร้างพื้นฐานของอุตสาหกรรม เมืองต่อไป นอกจากนั้นการบริการก็เป็นอีกสาขาหนึ่งที่มีความสำคัญและจะมีบทบาทในการ สร้างงานให้กับประชาชน แต่อย่างไรก็ตามควรให้ความสำคัญในการผลิตอุตสาหกรรมซึ่งเป็น สาขาการผลิตหลักของภาคที่จะเป็นแรงผลักดันคือความเจริญเติบโตของเมือง ส่วนด้านการ บริการนั้นควรให้ขยายตัวในสัดส่วนเกี่ยวกับการขยายตัวของเศรษฐกิจส่วนรวม

นอกจากการศึกษาในเรื่องของปัจจัยนำที่จะนำมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเมืองศูนย์กลางของภาคแล้ว ควรจะต้องมีการศึกษาในเรื่องของการให้บริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ควบคู่ไปด้วย เพราะการให้การบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจอย่างเพียงพอจะมีผลต่อการพัฒนา พื้นที่และดึงดูดการลงทุนในคานต่าง ๆ มากมายพื้นที่มากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันก็จะเป็นการสนองตอบความต้องการ ของประชากรในพื้นที่ในด้านการให้บริการ คานสาธารณสุขโลก สาธารณูปการ ที่ดีขึ้น สำหรับองค์ประกอบอื่น ๆ ที่จำเป็นจะต้องพิจารณาในการวางแผนพัฒนาเมืองหลัก ควรจะได้มีการศึกษาในรายละเอียด เพื่อประโยชน์ในการวางแผนพัฒนา เมืองศูนย์กลางของภาคตะวันตกต่อไปในอนาคต

การศึกษาเพื่อกำหนดเมืองศูนย์กลางของภาคตะวันออกเฉียงใต้ในครั้งนี้เชื่อว่าจะเป็นแนวทาง
 ประการหนึ่งในหลาย ๆ ประการที่จะช่วยให้การพัฒนาพื้นที่ในภูมิภาคแถบนี้มีหลักเกณฑ์และเป็น
 ระบบมากยิ่งขึ้น ซึ่งหมายถึงว่า เมื่อมีการพัฒนาที่ถูกเชื่อมโยงสอดคล้องกับข้อมูลด้านกายภาพ
 ประชากร เศรษฐกิจและสังคมแล้ว ย่อมจะส่งผลให้พื้นที่เหล่านั้นมีระดับการพัฒนาเติบโตขึ้น
 อย่างมีระบบ สามารถตอบสนองของความต้องการของประชากรในพื้นที่โดยรวมได้
 เมืองศูนย์กลางหลักดังกล่าวก็จะทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการกระจายความเจริญออกไปสู่พื้นที่
 โดยรอบของภาคโดยแท้จริง และจะช่วยให้การลดอิทธิพลในคาน้ำทิ้ง ๆ ของกรุงเทพมหานคร
 ให้ลดลงอันจะเป็นการช่วยให้มีการพัฒนาประเทศได้ตรงตามเป้าหมายที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
 สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย